

РОЛЬ ЗЕЛЕНИХ ЗОН У МІСТОБУДУВАННІ

М.В. Козичар - к.с.-г.н., доцент, Херсонський ДАЕУ

В.С. Федько – здобувач вищої освіти, Херсонський ДАЕУ

«Озеленення» - це той ландшафтний елемент системи благоустрою та організації території міста, який забезпечує створення штучного урбосередовища з активним використанням рослинних компонентів, а також підтримання раніше створеної або спочатку існуючої природного середовища на території міста. Практично на території міста можуть використовуватися тільки два види озеленення: стаціонарне - посадка рослин в ґрунт і мобільне - посадка рослин в спеціальні пересувні ємності (контейнери, вазони і т.п.). Стаціонарне та мобільне озеленення зазвичай використовують для створення архітектурно-ландшафтних об'єктів (газонів, садів, квітників, майданчиків з кущами і деревами і т.п.), а також на природних і штучних елементах рельєфу, дахах (дахове озеленення), фасадах (вертикальне озеленення) будівель і споруд. Сьогодні основними типами міського озеленення є: масиви, групи, солітери, живоплоти, куліси, боскети, шпалери, газони, квітники, різні види посадок (алеїні, рядові, букетний і ін.). На практиці, в залежності від вибору типів насаджень, визначається об'ємно-просторова структура насаджень і забезпечується візуально-композиційні та функціональні зв'язки ділянок озелених територій між собою і з забудовою населеного пункту.

Велике і різноманітне значення мають зелені насадження у містобудуванні. Головним завданням містобудування є створення оптимальних умов для життя і праці населення. Одним із основних засобів оптимізації цих умов є озеленення – воно є частиною загальних містобудівельних заходів з планування, забудови і благоустрою населених місць та має значний вплив на довкілля. Особливо цей вплив помітно проявляється у містах, адже зелені насадження є найважливішою частиною їх екологічного каркасу .

Розвиток сучасного міста потребує нових моделей та підходів до впровадження систем озеленення. У формуванні неповторності та виразності ландшафту міста одну з головних ролей відіграють композиції з рослинності, які мають об'єднати й привести до логічної завершеності всі його елементи та забезпечити комфорт і гармонію для людини .

В умовах підвищених антропогенних навантажень, дискомфорту середовища міст і селищ через забруднення повітряного середовища викидами автотранспорту та промислових підприємств, благоустрій та озеленення населених місць набуває особливого значення. Створення і утримання в належному вигляді високоякісних зелених насаджень є обов'язковою умовою екологічного благополуччя міста. Сьогодні основними типами міського озеленення є: масиви, групи, солітери, живоплоти, куліси, боскети, шпалери, газони, квітники, різні види посадок (алеїні, рядові, букетний і ін.). На практиці, в залежності від вибору типів насаджень, визначається об'ємно-просторова структура насаджень і забезпечується візуально-композиційні та

функціональні зв'язки ділянок озелених територій між собою і з забудовою населеного пункту.

Створюючи та розвиваючи міста, люди докорінно змінюють їхнє середовище, яке різко відрізняється від своєї географічної зони. Насамперед, змінюється мікроклімат, водний режим, ґрунти та рослинність. Особливо ці зміни притаманні великим містам та промисловим центрам. Негативні зміни у мікрокліматі міст доповнюються інтенсивним забрудненням повітря викидами шкідливих газів від діючих підприємств та автомобілів, які буквально заповнили міста в останні роки. Шкідливий вплив загазованості, у першу чергу, відчувають дерева, якими обсажені вулиці міст. Особливо сильно пошкоджуються вуличні насадження у місцях концентрації вихлопних газів (автомагістралі), біля промислових зон.

Роль зелених насаджень в житті людини в сучасному урбанізованому середовищі важко переоцінити. Зелені зони відіграють значну роль у формуванні навколишнього середовища людини, тому що мають властивості поліпшувати санітарно-гігієнічну обстановку. І виконують не тільки санітарно-гігієнічну функції, а й екологічну, інженерно-захисну, естетичну та архітектурно-планувальну функції. Але в наші дні головною функцією залишається збереження екологічного та санітарно-гігієнічного стану. Дослідженнями встановлено, що зелені насадження сприяють зниженню температури повітря у місті та збільшенню його вологості як шляхом транспірації вологи, так і шляхом зміни характеру повітряних потоків. Маса більш прохолодного повітря, яке і чистіше, утворюють спадаючі потоки, що надходять до міста, витісняючи більш тепле та забруднене повітря у вищі шари атмосфери. При цьому, вони виконують значну мікрокліматичну роль, зокрема, на озелененій та затіненій вулиці температура може бути на 4-5 °С нижча, а відносна вологість на 10-15 % вища, ніж на не затіненій та не озелененій .

Сонячній радіації належить головна роль у створенні мікроклімату в місті. Інтенсивність її усередині зелених насаджень нижче, ніж на відкритих ділянках. Вплив зелених насаджень на температуру повітря в місті обумовлюється тим, що листки мають більшу відбивну здатність, ніж інші види покриттів. Пропускаючи значну частину променевої енергії, листи дерев і чагарників мають визначену прозорість. Крім того, рослини випаровують велику кількість вологи, підвищуючи вологість повітря. Температура навколишньої поверхні у літні сонячні дні в місті зазвичай вище температури шкіри людини, унаслідок чого можливе порушення теплообміну в її організмі. Інша картина спостерігається серед зелених насаджень, де температура ґрунту на 15–20 °С нижче температури стін будинків і мостових міст. Здатність дерев зменшувати сонячне опромінення має бути широко використана для озеленення тротуарів, пішохідних алей усередині кварталу, саду, парку, скверу в помірно теплому і жаркому кліматичних поясах.

Серйозним негативним фактором для життєдіяльності людини в міських умовах є міський шум. Із розвитком міст проблема боротьби із шумом здобуває все більшу гостроту. Часто рівень шуму значно перевищує припустимі норми,

що несприятливо відбивається на здоров'ї людей. Звичайні вуличні посадки знижують рівень шуму на 5–10 %. Ефект зростає в міру наближення смуги зелених насаджень до джерела шуму; іншу групу доцільно розміщати безпосередньо біля об'єкта, який захищається. Зниження шуму зеленими насадженнями залежить від конструкції, віку, щільності посадок, форми і щільності крони, асортименту дерев і чагарників. Декоративні зелені насадження, створювані на вулицях міста, що становлять лінійні (регулярні) посадки дерев, на розділовій і прибудинковій смузі малоефективні в захисті від шуму, тому що дерева висаджуються на відстані 5–6 м один від одного й мають високі штамби, а чагарники зустрічаються вкрай рідко. Насадження призначені для шумозахисту, повинні мати щільне змикання крон, для чого відстань нормативних посадок зменшується на 30–50 %.

Отже, із зростанням міст більш гострою постає проблема недостатнього озеленення промислових районів, житлових кварталів, міських територій. У зв'язку з даною проблемою необхідно створювати зелені насадження, рекреаційні території зеленої зони та комплекс зелених груп на територіях міста. Штучні насадження знижують силу вітру, регулюють тепловий режим, очищають і зволожують повітря, це має величезне оздоровче значення. Створення штучних насаджень - це не тільки засіб поліпшення санітарно-гігієнічних умов життя, але й один з основних методів корінного перетворення природних умов міста.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць: підручник. Львів: Вид-во «Світ», 2005. 456 с.
2. Благоустройство озелененных территорий: методические рекомендации по реализации проектов повышения качества среды моногородов. Москва, 2018. 40 с.
3. Крижановська Н.Я., Вотінов М.А., Смірнова О.В. Основи ландшафтної архітектури та дизайну : підручник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 348 с.
4. Белочкина Ю. Ландшафтный дизайн: Харьков: Фолио, 2006. 317 с.
5. Шевченко Л.С. Екологічні аспекти ландшафтного дизайну міського середовища // Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. Збірник / - К., НАУ. – 2010. – Вип. 3
6. Білоус В. І. Декоративне садівництво. Умань, 2005. 296 с.
7. The program of the urban district of Samara "Greening of the territories of an urban district of Samara on the period of 2013 - 2017". Retrieved from: [http // www.city.samra.ru](http://www.city.samra.ru).